

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1880.

Tečaj XX.

Mali dodatek k ženskej odgoji.

(Priobčil A. Vranski.)

„Ženska se hoče in mora zabavati; vtisnimo ji v glavo, da je delo največa in najlepša zabava, in gotovo bode vselej segla po njem, kadar ji bode dolg čas.“
Jos. Ciperle.

Ko sem nedavno preiskaval in preobračal svoje knjige, časnike in stare „škarteke“, naletel sem na nek nemški list, v katerem sem našel kratek sestavek: *Zwei Briefe über die weibliche Erziehung vom Grafen Maistre an seine Tochter Constance.* — Se ve, da me je stvar zelo mikala, ter hitro sem spis, ki je prevod po francoskem originalu, prečital. Ne prinaša sicer kaj posebno novega, po vsem izvirnega, a vendar se mi je tim bolj mikaven dozdel, ker kaj dobro potrjuje gori navedene besede Ciperletove. *) Za to pa mislim, da ne bo odveč, in da bode morda vsaj nekaterim č. p. n. bralcev po všeči, ako najvažnejše iz obeh pisem v slovenskem prevodu tú objavim. K stvari tedaj.

V I. pismu grof Maistre med drugim svoji hčerki Konstanciji tako-le govori: „Jaz nikakor ne trdim, da je prisvojena ženstvu srednja vrednost, marveč mislim, da je v njega obsežji ležeče, popneti se do velike veljave. Ta veljava, velikost in vzvišenost pa se ima pri ženski iskati le v nje opraviilu. Po naravi je vsakemu bitju določno odkazan delokrog, v katerem samem le more najti svojo popolnost.... Zmota nekaterih gospij obstoji v domišljavi njihovi, da bi se one odlikovale na sličen način, kakor možje. (Toraj se povzdigujejo nad svoj stan, „emancipacija“ jim po glavi roji. Pis.) Jaz pa ti hočem dokazati, kako napačna

*) Iz njegovega 5. ped. pogovora III. del.

da je takova namera. — Če bi me pred 20 leti lepa dama bila prašala: Ne mislite li, da bi dama ravno tako lahko bila dober general, kakor mož? skoraj gotovo bi jej odgovoril, brez dvome: gospa, če bi vi bili na čelu vojski, gotovo bi se vam — kakor jaz — sovražnik takoj vdal; nobeden bi si ne upal niti sprožiti puške, z godbo in petjem bi lahko vmarširali zmagovavno v sovražno stolico. Ako bi bila ta ali kaka druga lepa dama me poprašala, če bi li ona ne mogla umeti toliko astronomije ko Newton, bi jej gotovo nič manj odkritosrčno bil odgovoril: „Da, gotovo, — angeljček moj, vzemite le daljnogled v roko, zvezde si bodo štele v srečo, da jih opazevajo prelepe vaše oči; da, celo poživile se bodo, da vam razkrijejo vse tajnosti nebá!“ Taki so govori nasproti gospem v poétičnej in prozaičnej obliki. Neumna pa je tista, ki tako govoričenje za resnico smátra. Žena mora svoje plačilo in priznanje iskati le pri domačem delu, pri domačem ognjišči, tú naj uvede red, snago in štedljivost, tú naj osrečava svojega moža ter mu umno vzgojuje otroke! Žena si ne more in ne sme omisliti dejanj, ki ne pristojajo nje ženskemu poklicu! S tem nočem reči, da naj bo ženska nevedna, da bi n. pr. Peking imela za glavno mesto Francije ali pa Aleksandra Velikega smatrala za zeta Ljudevitu XIV.

Ženske naj si pridobé plošne izobraženosti, one naj poznajo največe pesnike, govornike, umetnike itd. (Maistre je bil plemenitaž ter kot tak seveda izjavil svoje nazore, on ima toraj pred vsem žene plemenitega rodu v mislih. To pa ceno njegovih izrekov v obče nikakor ne pomanjša. Pis.) S kratka, žena naj se zmirom véde, kakor žena, le kot žena naj se kaže velika; ako pa kot mož hoče biti velika, potem je le opica.“

Drugi list „Maistrev“ pa po večjem slóvi tako-le:

„Vsákdo more namerjen mu cilj doseči, ako ga je le volja, pa ravno najtežavnejše je, pravo hoteti. Neizvedljiva je volje moč, kako more ta mogočna biti, kaže naslednji slučaj. Z začetkom 17. stoletja živel je v Londonu Rihard Harrison. Bil je s perva tesarisk pomagač v jednej naj oddalnejših provincij Angleške. V tem času je angleški parlament razpisal darilo 10.000 liver šterlingov onemu, ki bo iznajdel uro, služečo v določitev geografske dolžine za potovanje na morji. Harrison terdno sklene, priboriti si to darilo. Popusti tesarstvo, gre v London, ter se tu jame učiti urarstva. Štirideset let je delal uro, a naposled je res udobil razpisani dar. To, ljuba Konstancija, imenuje se: hoteti.“

Latinščina mi je tako priljubljena, ko nemščina; a mislim za té je nje priučenje vže prepozno. V tvojej starosti znal sem vže Virgila in druge avtore na pamet. V to učenje se hoče in se je hotelo rabiti nove metode, a jaz le-te smatram za iluzije. Kako se more predmet lahko priučiti, ki je pa sam na sebi jako težaven?! Jedina metoda je, zakleniti

se v svojo sobo, gostov ne sprejemati ter se pridno lotiti dela (učenja). Mrtvih jezikov se ravno od tistih časov malo zna, ko so poskušali po novih metodah privaditi si jih hitro..... Voltaire trdi, jaz sicer tega nisem bral, to vem le po tebi, — da ženski spol za možkim v ničem ne zaostane, ter da se ženske vsacega predmeta ravno tako lahko navadijo, kakor možki. Jaz to trditev smatram ali za kompliment, izkazan katerej lepej dami — ali pa za bedarijo. Resnično je, da žena niti v jednej stroki še kaj mojsterskega dovršila ni. Ženske niso ne Ilijade, ne Enejide, ne osvobojenega Jeruzalema, niti Phädre itd. spisale, one niso sezidale ne Pantheona, ne sv. Petra cerkev; tudi kipov Venere in Apollona niso zgotovile, isto tako od njih še nimamo nikacih znamenitih razprav o natoroznanstvu in algebri, pa tudi daljnogleda, brizgalnice i. v. d. one niso izumile. A one presežajo vse mojstre in pesnike po tem, da se v njih krilu izobrazijo najodličnejše bitje: človek.

Če je gospica dobro vzgojena, ubogljiva, skromna in pobožna, — potem bode otroke v teh čednostih tudi dobro izrejala ter tako dognala največje mojstersko delo — ako se oženi ali pa i ne. Vednostna izobrazba zamore ženi le nevarna postati, kajti žena je po učenosti ali nesrečna ali se pa osmeši. Preučeno ženo čerté tako možje ko i žene. Ženska bi morala svojo vednost v stvaréh, ki jih ponosom mož razpravlja, prikrivati. A ne zaupam preveč ženskej molčljivosti. Koliko sovražnikov sem si nekaj med svojimi tovariši pridobil s tem, da sem hotel več vedeti, nego oni, — in vendar sem bil mož! Kokétna žena najde prej moža, kakor pa učena, ker je sploh več norcev nego pa možev brez ponosa. Najboljše sredstvo proti nezgodam véde pri ženah, je ročno delo. Sloveči Haller sedel je necega dné v Lausann-u zraven čestitljive gospé iz Berna, ki je imela obilo znancev. Razgovarjalo se je v švicarskih pogačah. Gospá hvalila se je, da to péko úme pripraviti na štirinajstero načinov. Haller si je dal vse te pekovske „metode“ raztolmačiti, pazno in poterpežljivo je to razkladanje poslušal ter se s tem omenjenej dami tako prikupil, da je ta zánj posredovala ter ga spravila v prav dobro službo, — katere bi brez masla, jajc, sladkorja itd. gotovo ne vdbil. Vidiš toraj, ljuba Konstančija, da i za Te ni sramota, ako govoriš o pogačah, nogavicah itd., ko je Haller sam to storil. Tudi ti bi lahko po takih spretnostih kate-remu možu do posla pomagala. Poznam gospó, ki za svojo toáleto 50.000 frankov izdá, čeravno je vže babica. Ona se pa ne sramuje plesti nogavice in dostikrat se zabava s tem, da verže skozi okno kako nogavico. Enkrat sem tej gospej izrazil željo, naj i meni nogavice pléte. Na to me vpraša, koliko da jih želim; a jaz upal sem si jo prositi le za jedno. To sem tudi dobil. Hočem ti jo poslati, in če ti bo veselje, moraš

mi napraviti še drugo zraven. Iz vsega sledi, da vednostno izobraženje gospici pod jako ugodnimi razmerami hasniti more. Glavna reč pa je in ostane vendar le delo. Vednostno tvoje kramljanje torej moraš vže preložiti na starost, ako nočeš, da ti ne bode škodovalo.“

Iz obeh pisem toraj se učimo, da je ženi delovati le v njenem okrožji ter da vsako njeno početje, ki ni vtemeljeno v poklicu, jej od narave namenjenemu utegne postati škodljivo, če ne celo pogubno, tako njej samej, ko tudi obližji, v katerem se giblje. Dela, domačega dela naj se oklene, v njem edino bo našla srečo, ž njim in v njem bo osrečevala druge! A privaditi jo je treba vže od mladosti na delo. Ako se bo storilo, potem bo dekle, bo žena rada delala, uvidela bo, „da je delo najlepša zabava, in če ji bo dolgčas, vselej bo segla po njem.“

Dr. France Prešern.

S IV. dokaj močnim rojem je zamerla Krajnska Čbelica. Dr. Prešern ji je že pripravil bil nekaj nove hrane, a ni mogel ž njo po tej poti več na dan. Popéva torej po nemški v „Illyr. Bl.“, kjer se l. 1834 nahajajo štirje sonetje, in sicer Nr. 19 Sonett (Warum sie, werth, dass Sänger aller Zungen — Sie priesen von Homer an, dem Hellenen); Nr. 21 Liebesgleichnisse. I. Sonett (Der Frühling kommt, aus Auen, Bergen, Flüssen); II. Sonett (Wie der, dem alles, was er mitgenommen); III. Sonett (Wie brünstig sehnt sich, wer an dunkler Stelle — Gefangen sitzt im unterird'schen Grauen). — L. 1835 je Nr. 30 priobčil edino žalostnico (Gl. Jezičn. XVIII. B.):

Dem Andenken
des

k. k. Lyceal-Bibliothekars in Laibach

Mathias Čóp.

„Jung stirbt der, den die Himmelmächte lieben“,
Der Spruch, mein Freund! hat sich an Dir bewähret,
Stand in den blassen Zügen Dir geschrieben;
Denn heiter war Dein Antlitz, wie verkläret,
Dein Mund, der lächelte, als wollt' er sagen:
Aus ist der Kampf, der lang genug gewähret.
So fand ich Dich, als ich vom Schmerz getragen,
Zu Dir geeilet auf die Schreckenskunde,
Dass aufgehört des Freundes Herz zu schlagen,
Und wie sie brennt, und brennen wird die Wunde,
Gelinder werden ihre glüh'nden Qualen,
Wenn ich erwäge Deine letzte Stunde . . .
Nicht Du, mein Freund, nur wir sind zu bedauern,

— — — — —

To leto je tudi romala po svetu njegova pesem: Nebeška presesija, toda samo prepisovana — iz rok v roke, natisnjena potem

pervikrat še le l. 1848 v V. Bukv. Krajnske Čbelice str. 20 — 24 na pr.:

(1835.)

Osemnajst sto in petero
Léto gre čez trideset,
Kar pernesel sveto véro
Jezus Kristus je na svet...

Leta 1836 prinese „Illyr. Bl.“ Nr. 4 balado (v. Poez. 72. 73) po slovenski in po nemški:

Prekòp.

Bil nekda je mlad pevic daleč okrog
slovèč,
Je zložil dosti pesem, od ljubice svoje
nar več,
Od ljubice lepe Severe, prevzetne
deklice,
Ki niso je omečile njegove pesmi vse itd.

Die Wiederbeerdigung.

Einst lebt' ein junger Säng'er, berühmt
im weiten Kreis,
Der viele Lieder ersonnen, die meisten
der Liebsten zum Preis,
Zum Preis der schönen Severa, für
die sein Herz geglüht;
Sie rührte kein's der Lieder, gar stolz
war ihr Gemüth etc.

V naslednjih treh številkah pa so natisnjene nektare pesmi, namenjene prej „Kr. Čbelici“ (s pristavkom: Aus dem noch ungedruckten 5ten Hefte der krainischen Biene) namreč Nr. 13 (v. Poez. 150):

Sonet.

Ni májhina bla, Togenburgar, méra
Terplénja tvoj'ga; moje ga premaga!...

Sonett.

Wohl gross war, Toggenburg, mein
Schmerzgeselle.
Dein Leid; von meinem wird es über-
troffen!...

Nr. 18. v. Poez. 12.

Kam?

Ko brez miru okrog divjam,
Prijátli prášajo me: kam?...

Wohin?

Wenn ich herum irr' ohne Rast,
Fragt ihr: „wohin mit solcher Hast?“...

Nr. 43. Soneti.

Blo Mojzesu je nekda j naročeno
Peljati v Kanaan kardelo Juda ...
(v. Poez. 151.)

Oči so le per nji v deklét ble sredi,
Govor'le usta le od nje so hvale ...
(v. Poez. 155.)

Kadar obupa učenost zdravnika,
De smerti odverniti ni mogoče ...
(v. Poez. 156.)

Sredi tega leta — 1836 — prišlo je na svetlo največe delo Prešernovo, in to posebej v knjižici 8° str. 34, namreč: **Kerst per Savici**. Povest v verzih. Zložil Dr. Prešérin. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik. 1836. — Spév ta je po milem sonetu — nekako za obletnico — (str. 3) posvečen Matiju Čopu: Vam izročim prijatla dragi máni! itd. — V vod: „Valjhún, sin Kajtimara, boj kervavi — Že dolgo bije za 'keršansko vero, — Z Avreljam Droh se več mu v brán ne stavi itd.“ (str. 5—8) in str. 9 brez nadpisa se nadaljuje: „Mož in oblakov vojsko je obojno — Kónčala temna noč, kar svetla zarja itd.“ — Opombe (str. 35) po Valvazorju

VII, 2. — Ponatisnjen je Kerst per Savici v Novicah l. 1844 št. 29—35; popravljen in nekoliko pomnožen (pr. str. 188: Bogu sim večno čistost obljubila, — In Jezusu, in máteri Mariji . . .) v Poezijah str. 168—191. —

Leta 1837 je popeval Dr. Prešérn spet po „Illyr. Bl.“, kjer se v Nro. 9. nahaja po nemški (13 zložni) sonet — s prvim in poslednjim razstavkom na pr.:

Resignation.

(Aus dem Pohnischen des Adam Mickiewicz.)

Wer ohne Erwid'ring seufzt, gross ist das Unglück dessen,
Noch grösser dessen, den das leere Herz langweilet;
Doch mit dem grössten Unglück scheint mir der theilhaft,
Der nicht mehr liebt, dass er geliebt, nicht kann vergessen.

Sein Herz gleicht einem Tempel aus vergang'nen Jahren,
Der öde, durch die Zeit verfallen, wo nicht thronen
Die Gottheit will, und Sterbliche nicht dürfen wohnen.

Nr. 19 je brati balada: Zdravilo ljubezni (Ljubimu ljub'ca, lepote cvet — Vmerla je stara osemnajst let . . . v. Poez. 53—56); Nr. 38 pa Sonet (v. Poez. 157) nemški in slovénski:

Aufthun wird sich, wenn das Gericht
vollendet,
Der Himmel den Erwählten; all' sein
Segen . . .

Odperlo bo nebó po sodnim dnevi
Se zvoljenim; svit glorje nezrečeni . . .

Zemljepisje in zgodovina v ljudskeji šoli.

(Dalje cf. l. 13. t. 1.).

Po tem zgledu, kakor je tukaj Celje popisano, naj se popišejo tudi druga mesta po Slovenskem, recimo: Maribor ali Ptuj na Štajarskem, Ljubljana in Rudolfovo na Kranjskem, Gorica ali Terst na Primorskem; najprej naj učenci poznajo svoj rojstveni kraj, mesta in kraje po domači deželi! — Ker pa berilo, namenjeno ljudskim šolam za otroke od 8.—12. leta ne more prinašati vsega, razume se samo po sebi. Tukaj se kaže spretnost in previdnost učiteljeva, ako zna odbrati otrokom, kar je najbolj zanimivega v deželi, kar jim je najbolj poučljivega in koristnega. A rekel bode marsikdo, zakaj je ravno Celje popisano, saj so na Slovenskem še druga bolj važna mesta, n. p. Ljubljana, Gorica i. t. d. Kar se prvega tiče, sem uže povedal, da je Celje v zgodovini zanimiv kraj, kar pa drugo zadeva je pač naravno: pisatelji tega berila bivajo na Štajarskem, njim so domači kraji bliže kakor tuji, zakaj niso Kranjci berila sestavili, potem bi bili pa lahko opisovali Ljubljano, Kranj ali kako drugo mesto. Na tem ne stoji, ali se opiše ta ali un kraj, samo gledati je, da se tako izgledno popiše, kakor je tukaj Celje. Rekel sem pa že poprej enkrat, da naj se tudi učitelj po selskih šolah ozira na zgodovino svojega kraja.

Farni arhivi, ljudske pripovedke mu bodo podajale dosti gradiva, treba je le skerbi za pravo izomiko in izobraževanje naroda, in vedrega, bistrega duha, ki ne miži z odpertimi očmi. Potem bo vse šlo.

144. b. v. opisuje „Ptujsko polje“. Ko bi bili Kranjci pisali to berilo, bi bili ne mara raje opisavali „Soriško polje“. Od Soriškega polja bi bili lahko povedali, da je pri cerkvi sv. Uršule lipa s tremi verhovi, po kervavih vojskah se bodo pod njo sešli trije, ki bodo mir naredili. Pa še veliko drugega bi bili lahko od Soriškega polja povedali, n. p. da ga Sava obrobljuje, Sora pretaka, da ga sv. Jošt in Šmarina gora čuvata, pa glejte, tega in veliko družega svet ne bo zvedel. Kdo je temu kriv? — Pa pustimo šale; ptujsko polje je zgodovinsko zanimivo; po tem polji so se valila in dervila ljudstva v času narodovega preselovanja, tam stoji blizu Ptuja cerkev na malem in nizkem griču; ljudska pravljica ve povedati, da je kralj vojskovodja zapovedal svojim vojakom, naj vsak vzame pest persti in jo verže na zaznamovani kraj, in toliko je bilo vojakov, da je postal iz te persti hribec, na kterege so postavili cerkev. Kdo je bil ta kralj, ljudska pravljica ne pove, kaže nam pa vendar strašen naval vojskinih trum, ki so derle čez to polje.

145. vaja opisuje „goro Obir“ orjak. — Tukaj ima učitelj priliko, da omeni Karavank, ki spremljajo na Koroškem Dravo od sv. Jakoba do Abolič, pa delajo dalje tudi mejo med Koroškim in Kranjskim; predgorja so drevnata, in v njih se koplje svinec. (cf. vojvodstvo Koroško; spisal J. Erben; izd. in založ. Matica slovenska v Ljubljani 1866.)

146. b. v. „Cirkniško jezero“ je kratek popis jezera, ki ga menda ni enacega na svetu? Ako pa človek pozna Notranjsko, njega gorovje, in vidi tam kadunaste doline, prepriča se, da to čudovito jezero ni drugega, négo izliv jezera v tmíni skritega, kedar je notranje (skrito) jezero polno, t. j. da voda do verha pride, izlije se v Cirkniško planino, kedar se pa voda znotraj zniža, odteka vnanja voda v hrib (po požeralnikih) nazaj, in ravnina, poprej pod vodo, postane suha. — Naravoslovje nas poučuje „o ravnotežji in gibanji“ kapljivih teles. Učiteljem ni neznano delovanje natege (Saugheber), in ravno to delovanje nam razjasnuje padanje vode po letu v Cirkniškem jezeru. — Na Notranjskem (v Suhi Krajiní) je več krajev, v katerih je voda globoko v zemeljskih jamah; ob suši, ko vsahnejo mali viri, morajo tam ljudje daleč v zemljo hodit ter vode iskati. Notranjski svet krije res zemeljska čuda, a ljudje bi bili veliko bolj zadovoljni, ko bi vode po verhu tekle, tako pa vse poveršne vode žejni Kras popije, ter ljudem ne privošči kapljice vode; še le unstran hriba se na enkrat pokaže znatna voda; enaka skopemu bogatinu zakriva svoje zaklade, in ko jih dalje ne more skrivati, razkaže jih svetu, kakor skopuh svoje premoženje ob smertni uri.

147. b. v. obravnava „Savo“. Učitelj na Kranjskem bode o Savi več povedal, kakor tam bere. (cf Spisje Praprotnik. št. 33.) Berilo pravi: prav čuden dotok Savi je „Ljubljanica“. Radoveden otrok bode tu gotovo vprašal „zakaj“ in učitelj bode imel priliko govoriti: o Postonjski jami, o Cirkniškem jezeru, o Ljubljanskem močvirju. (To velja posebno šolam, ki so blizu dotokov „Ljubljanice“.)

V treh verstah omenja ta vaja tudi nekdanjega brodarenje po Savi. — Ako se ta berilna vaja obravnava po šolah v savinski dolini, omenja se lahko, da še dan danes les plavijo po Savini in Savi v Slavonijo in še dalje. Otrok bode šel s domačim potokom, z domačo reko v Savo, in po ti naprej na Horvaško, Slavonsko proti Belemgradu, ki se opeva v domačih narodnih pesmih. Konečna pesem „Dolenska“ nam kaže razliko med Gorenjskim in Dolenjskim, na Gorenjskem planine, na Dolenjskem pa vinske gorice. Napev ti pesmici je lahek in velja za stopanje v taktu (Marschtempo). Berilo, tako obravnano, vabi in mika mladino.

„Drava, Sava in Soča“ je naslov 148. ber. vaji, ki nam v sliki kaže tek teh vodá. — Drava ima najdaljši tok, ona se tedaj prva poda na pot, za njo pride Sava, ki v svojem gornjem teku vse hoče podreti, po Hrvaškem pa tiho in potuhnjeno leze, Soča pa dere po globoki skalnati strugi kakti razjarjena hči sivih planin, upokoji se v furlanskih ravninah in prva pride do morja.

149. b. v. „Kras“. Tukaj morda ne bode odveč, ako učitelj pove od „Krasa“ v ožjem pomenu, pa od „Krasa“, ki se razteguje iz Kranjskega v Istro, Dalmacijo, v Hercegovino in Albanijo, kar geologi povzamejo pod imenom „kraška tvorba“ (Karstformation). Ta tvorba se začinja na Kranjskem precej za Verhniko, k nji pripada velik del Dolenjskega ob virih Kerke in Kolpe. — Znano pod imenom Suha Krajina — in vse Notranjsko. Sicer se vjema ta berilna vaja z onim, kar se je poprej govorilo pri 146. in 147. vaji.

150., 151. in 152. so pravljice, kakoršnih ima vsak kraj — menda povsod na svetu — svoje. Ljudstvo vse nenavadne stvari v naravi pripisuje uplivu dobrih ali zlih duhov, zemlja tu ali tam je postala pusta, nerodovitna zaradi hudobij tega ali unega ljudstva v kraji, „hudičev gozdič“, ki je nastal zaradi terdoserčnosti svojega gospodarja“ (cf. pri Nemcih „Teufelsmauer, Teufelsgraben“ i. t. d.). (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Papeževa enciklika. Najvažnejša novica pretečenih štirinajstih dni je pismo sv. Očeta Leona XIII. do vseh škofov in vernih vesoljnega sveta dne 30. septembra t. l. Sv. Oče določijo dan 5. julija za praznik sv. Cirila in Metoda za ves katoliški svet; pismo s katerem to oznanjajo, je polno hvale apostolske

delavnosti sv. bratov med slovanskimi narodi. Sv. Oče omenijo dalje, kako je bilo mogoče in kakšnih sredstev sta se posluževala, da sta si serca Slovanov pridobila v taki meri, v misel jemljejo tudi slovansko liturgijo in konečno naštevajo skerb sv. prestola v Rimu za slovanske narode.

Tukaj pač ne moremo drugače reči: »Roma locuta est«. Rim je spregovoril, da! spregovoril je večni Rim in sedaj o pravem času, sedaj, ko razpada turško cesarstvo, ki je postavljeno na razvalinah vzhodno-rimskega cesarstva, na razvalinah starega Bianta, ki je s svojo oholostjo in ošabnostjo s sabo potegnil vzhodne Slovane v razkol in naredil nemir in sovraštvo med vzhodom in zahodom. Oglašajo se dediči moza na smert bolnega ob bregovih Bospora, tedaj pa spregovori namestnik Kristusov na zemlji, ter pove stermečim narodom, da ima katoliška cerkev starodavne pravice do ozemlja na bregovih gerškega in črnega morja, do narodov balkanskega poluotoka. Toda poslušajmo! Iz Carijgrada, ki je ravno tačas delal na razpor med vzhodom in zahodom, sta prišla sv. brata, Ciril in Metod, čislana in visoko izobražena ter izurjena v vsi učenosti tadanjega veka, podasta se najprej na poluotok Tavriski, kjer najdeta svetinje papeža Klementa. Svoje poslanstvo pri Kazarih srečno končavši, učita se dalje, molita in pripravljata se na prihodnje delovanje, kamor jih pošlje cesar Mihael na prošnjo Rastislava. Bogata žetev ju je čakala pri Slovanih, lahko sta rekla: žetev je velika, a delavcev je malo. V Rimu, kamor sta bila poklicana in kamor ju je gotovo peljala serčna želja, neseta svetinje sv. Klementa, skazeta svojo pravovernost, Ciril tam umerje a Metod, sedaj panonski nadškof, verne se nazaj iz Rima, v zapuščen vinograd Gospodov, neumorno dela in se trudi, a papež ga zopet pokličejo v Rim, da tam skaže vnovič svojo vernost in priča o čistem nauku, katerega oznanjuje med slovanskimi narodi. Spoznajmo tukaj božjo previdnost, Rim dvakrat poterdi, da je Metod čisti nauk učil, vendar še sedaj nekatere knjige govore o »Metodu krivovercu«. Ali ne kaže življenje svetih bratov slovanskim narodom kakor s perstom, kako naj postopajo, da pridejo do svojega cilja, tedaj v zvezi z Rimom, tu je prihodnost Slovanov; Rim varuje in spoštuje narodnost ter želi pripeljati vse narode v zveličavno cerkev. — »Učit. Tov.« ni političen, niti cerkven list, a pismo sv. Očeta je tudi v zgodovini Slovanov vzlasti njih jezika toliko važno, da bi ne mogli mirni biti, ako bi ga svojim čitateljem v kaki prihodnji številki ne prinesli.

Občni zbor slov. učiteljskega društva dné 23. septembra. (Dalje.)

O tem vprašanji govori g. Juraj Režek, učitelj v Kranji, tako-le:

Predragi bratje in tovariši! Imenitno, silo imenitno je vprašanje, o katerem hočemo danes govoriti in je razpravljati — sine ira — cum studio — vprašanje namreč: »Kako naj bi se učiteljišča preustrojila, da bi »ugajala sedanjim potrebam ljudske šole po Kranjskem in Slovenskem sploh.« G. govornik poudarja najprej važnost ljudske šole za izobraževanje naroda, govori o nje imenitni nalogi, kakor se glasi §. 1. drž. sl. postave dné 14. maja 1869 »ljudske šoli je naloga, odrejevati otroke, »da bodo nravni, pobožni; razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in vednostmi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo podlago, da bodo enkrat prida ljudje in državljani.« Narodna šola je sedaj oni sveti hram, v katerem narod zajema prve zaumene za svoje daljno izobraževanje, za svojo pravo in večno srečo . . . Lepa in velikanska je tedaj naloga, ki jo imamo mi ljudski učitelji brez razločka narodnosti. Da pa to svojo težavno nalogo natanko in vestno izvršujemo, treba nam je pač

vsestranskega izobraženja. Kako naj se tedaj mi slovenski ljudski učitelji izobražujemo, da bomo tej svoji težavni nalogi popolnoma zadostovali?

Poglejmo si ministersko naredbo dné 20. avgusta 1870, št. 7648. §. 51., ki pravi: Smoter jezikovega uka je: »prav razumevati, kar se o drugih sliši v materinem jeziku. Toraj v materinem, v narodovem jeziku se morajo učenci najprej in potem v tem jeziku iz vseh predmetov podučevati«. Ako pa hočemo mi slovenski narodni učitelji našo mladino v njenem materinem slovenskem jeziku podučevati in izobraževati, treba je, da smo sami v njem dovolj izobraženi, da ga sami znamo prav in pravilno govoriti Potrebna so nam tedaj v naše izobraženje taka učiteljišča, v katerih se prihodnji učitelji vseh predmetov narodne šole, posebno pa realij, uče v ravno istem jeziku, v katerem bodo pozneje sami druge učili Ali pa se res naši slovenski učitelji izobražujejo v učiteljiščih iz vseh predmetov v onem jeziku, katerega bodo rabili pri podučevanju v naši narodni šoli — v slovenskem jeziku? Nikakor ne, ne v Ljubljani, ne v Mariboru, da ne govorim v Celovcu na Koroškem, kjer je tudi tretjina Slovencev.

Po vseh izobraževališčih podučuje se v vseh predmetih razen slovenščine in tu in tam veronauka v nemškem jeziku. In tako vzgojeni in podučeni učitelji naj z vspehom podučujejo in izobražujejo našo slovensko mladino, naše slovensko ljudstvo? Nikoli in nikakor ne morejo, ker česar človek sam nima, tudi drugim tega ne more prodajati Naš slovenski učitelj bi moral umnejši in sposobnejši biti, nego so njegovi učitelji, kajti on mora blago s teškim trudom, v tujem nemškem jeziku pridobljeno, v domačem jeziku prodajati. To ni pravi pot, po katerem se naši slovenski učitelji za svoj stan pripravljajo in izobraževajo. Poglejmo si le takega reveža v šoli (ako je vesten in res hoče koristiti narodu. Ur.), kako se trudi in ubija, misli in išče primernih besed, da bi to ali ono reč svojim učencem prav in dobro razložil in povedal! Potem pač ni čudo, da narodni učitelj, kateri se nij nikoli napeljeval, da bi si iskal naobraževanja v domačem jeziku, konečno vse veselje izgubi, in po tujem hrepeni, ker se mu brez truda odpira. (To vidimo prav živo ilustrirano pri poročilih o okrajnih učiteljskih bukvarnicah, kjer učitelj nasvetuje vse lepe knjige — v nemškem jeziku, le tega, kar imamo v domačem jeziku, malokje nasvetujejo. Dvoje je mogoče: a) ali manjka pravega razuma za to, kar je ljudskemu učitelju pred vsem potrebno, b) ali pa učitelji to dobro vedó, pa si ne upajo nasvetovati slovenskih knjig, da se ne zamerijo. Upamo, da bode to s časom boljše! Ur.)

Naša učiteljska izobraževališča se morajo torej tako preustrojiti, kakor to zahtevajo zdrava pedagogična načela in zdravi človeški razum; tako, da bodo vstrezala potrebam in duhu naroda našega: v domačem, slovenskem jeziku mora se podučevati v vseh predmetih, ki jih predpisuje organizacijski statut za učiteljišča, izdan dné 26. maja 1874 št. 7114. Pretresati, kaj vse ta statut za prihodnje učitelje zahteva, bilo bi preobširno in tudi odveč, ker vsaka šola je dobila knjigo: »Handbuch der Reichsgesetze und Ministerial-Verordnungen über das Volksschulwesen«, gg. tovariši si lahko torej to sami doma pregledate. Omenim naj le dveh prevažnih predmetov, to je pedagogike in kmetijstva. Pri prvem pogrešam neke, za prihodnje učitelje prevažne reči, namreč, da se pripravnikom v zadnjem letu praktično ne pokaže, katerih službenih spisov bodo rabili, in kako naj jih vodijo. Kolikokrat se prigodi, da pride tak mlad učitelj na enorazredno šolo, tam morda od svojega prednika malo ali celo nič ne dobi službenih spisov, mislimo si, kako

se tak revež muči in trpi! Ali se ne pravi to, na suhem plavati se učiti? Ako ga pride na to eden ali drug nadzornik nadzorovat, vpraša po tem ali onem službenem spisu, revež komaj vé, kaj je to »exhibitenprotokoll« itd. In težko, da odide brez kacega »verweisa« — ako nij še kaj hujšega! — da si je revež čisto nedolžen pri tem in bi bolje pristojal onim gospodom, ki so poklicani v to, da bi mu bili pokazali take stvari, a so svojo dolžnost popolnem zanemarili. Ta napaka se mora odpraviti, ker nikdo nij učen na zemljo padel. O kmetijstvu prepuščam sodbo izreči današnjemu poročevalcu o tem predmetu, pristavim naj le, da so veliko važnost tega predmeta pri nas in njegovo pomanjkljivo podučevanje na našem učiteljski izprevidele tudi višje oblasti, in menda tudi une storile potrebne korake. (?) Sploh pa bi bilo želeli, da bi se pri razlagi vseh predmetov oziralo najprej na domača tla in potrebe, da ne bo kdo, ki v Ljubljani stanuje in se tu šola, črez Ljubljano se vozeč, vprašal: »Ist das die Unc?« Tu naj velja kakor povsod geslo: non multa sed multum.

Kadarkoli so še naši ljudski zastopniki terjali, naj se uvede v naša učiteljska naš domači, slovenski učni jezik, vselej so nam vlada in nasprotniki našega narodovega napredka kričali: »vsaj nemate za to potrebnih knjig«. Čudno to pač ne bi bilo, ker nas dosejanja vlada pri izdavanju knjig nigdar nij hotela podpirati, ampak nasprotno, kajti dajala je rokopise v presojo takim možem, ki našega jezika malo ali čisto nič ne umejo, ali ga pa znati nehečejo, ker nemajo srca za naš rod, in potem principijelno dela ne odobravajo. In njih sodba je potem vedno bila: v koš z rokopisom! Ako pa se je kdo našel, da je knjigo založil, nam niso potem dovolili jo rabiti. Izgledov imamo dovolj: Vendar pogledjmo, je-li to tudi res? Ne! manjka nam samo pedagogike in njene zgodovine, in potem še geometrije, katere pričakujemo od g. prof. Lavtarja, da jo doda svojej arithmetiki. Za prvo pa se bode kmalu našel pisatelj, samo ako vlada resno voljo pokaže, našim terjatvam ustreči. Za **realije** pa imamo do cela vse knjige in tudi po g. Cigaletu izdano terminologijo, naj se nam samo še dajo naši za to zmožni učitelji, namesto da se jih pošilja v tuje nemške dežele, a k nam se pošiljajo našega jezika nezmožni in naših razmer in potreb neznajoči učitelji. Z realijami torej lahko pričnemo poduk v našem materinem jeziku precej, in upajmo, da se bode vlada ozirala na naše potrebe in želje! —

V našem narodnem duhu in na narodnej podlagi morajo biti naša učiteljska preustrojena, ako hočemo, da dosežejo svoj pravi namen: dati nam dobrih učiteljev, ki bodo našo slovensko mladino podučevali in izobraževali v njenem materinem, slovenskem jeziku, kakor to velewa §. 51 ministerskega ukaza dné 20. avg. 1870, št. 7648. Ali vlada je pripela temu §. pristavek: »Učilnicam, v katerih je mej uk treba sprejeti še drugi deželni jezik, naj deželna šolska oblast natančneje ukrene tega uka smoter in izvrševanje.« In kako je naš deželni šolski svèt to določil? Tako, da sili nemščino, ta »drugi deželni jezik« celo v dvorazrednice, a na Štajerskem in Koroškem priporočajo in silijo ga še v enorazrednice, učitelje pa dobro za to honorirajo. Tovariši! ako smo uže izobraževanje naših učiteljev v tujem duhu in jeziku imenovali »največi pedagogični nesmisel«, kaj naj rečemo še le o tem? S katerim superlativom naj to izrazimo? Ali se ne pravi to dragi in zlati čas in mladini duševne njene zmožnosti tratiti in zapravljati? Mi vsi smo več ali manj sami izkusili, kam taka pedanterija — bolje bedarija — pripelje, do tega namreč, da kdor nij dalje obiskoval višjih šol, ne zna konečno nobenega jezika. Naša mladina odraste v možé in žené, ki si doma s pridnimi rokami pridobivajo svoj kruh, a pri tem prav in čisto nič ne

potrebujejo nemščine. Oni občujejo s svojimi sosedi, treba jim je toraj le lepo in dobro znati svoj domači jezik. Kdor od naše mladine si bode šel iskat kruha mej Nemce, Lahe, Madjare, Francoze itd., tega bodo uže okoliščine prisilile, da se bode dotičnega jezika navadil. Vsaj v naših deželah tudi mnogo državljanov živi, in vendar nij še nobenej dotičnej vladi na misel prišlo, — in menda jej tudi ne bo! — da bi zarad tega vpeljala v svoje šole slovenski jezik. Ne umem tedaj, zakaj bi se samo pri nas za vse veke veljavna pravila na glavo postavljala, zakaj bi se nam s takimi naredbami naravnost v obraz bilo?! Ta napaka močno ovira napredek naših narodnih šol, ker jemlje in trati čas drugim predmetom, in dokler se ne odpravi, ne nadjajmo se boljšega izobraženja naše mladine, našega ljudstva.

Predragi tovariši! ako hočemo mi slovenski učitelji, da se za svoj stan primerno izobražujemo, ako hočemo, da bodo naše národne šole, naša mladina in naše ljudstvo v splošni izomiki napredovali, moramo imeti pravico, da varujemo in zastopamo svoje mnenje in svoje prepričanje v pedagogičnih rečéh. Kdorkoli se prederzne nam to očitati in pravico kratiti, ta ne spada v sedanje stoletje, stoletje splošnega napredka in svobode. Tega načela se deržé vsi učitelji vseh narodov, tega načela se moramo držati tudi mi.

Mi živimo dan za dnevom med narodom in z narodom; mi se kretamo vedno le mej našo slovensko mladino, jo izobražujemo in učimo za nje prihodnji stan potrebnih rečij. Mi torej gotovo tudi najboljše vemo, kaj je za našo slovensko mladino, kaj nij, kaj se našemu narodu bolje prilega, kaj ne? Mi imamo priliko videti vse rane, ki naše slovensko ljudstvo sklé, in tu naj se naš svet prezira, in išče tuj zdravnik, ki hoče mesto gnjilega le zdravo meso na životu našega naroda rezati?! In mi naj roke križem držimo? Tovarishi! nikakor ne! Slovenski národ od nas mnogo zahteva, mnogo pričakuje. Naša slovenska mladina bode zahtevala od nas enkrat oster račun. Naša sveta dolžnost in naloga je torej, da kot slovenski učitelji neumorljivo delajmo na našem polji, v narodnej šoli, da privedemo našo mladino, naše slovensko ljudstvo do one izobraženosti in omike, kakor to térja duh sedanjega časa, kakor to térja od nas Bog, cesar in narod! Ne glejmo ni na levo, ni na desno! ne straši naj nas nobena mržnja ali celo grožnja, naj si tudi prihaja od katere koli strani! Mi se držimo odkazanega pota in postave — ki mora menda vendar za vse enako veljati! — odkrivajmo in, ako mogoče odpravljajmo ovire našega narodnega šolstva, potem smo si svesti, da smo kot ljudski učitelji storili svojo dolžnost, svesti si moremo potem biti, da bode tudi našemu národu »milejše solnce posijalo.«

Konečno stavi govornik sledeče tri resolucije:

1. Slovenski ljudski učitelji moramo imeti, kakor vsi drugi narodi v našem casarstvu, učiteljišče, v katerem se predavajo vsi v organizacijskem statutu za učiteljišče, izdanem dné 26. maja 1874 št. 7114, predpisani predmeti v slovenskem jeziku. Nemški jezik je obligaten predmet.

2. Pri poduku iz pedagogike naj se našim pripravnikom tudi praktično kaže, katere službene spise (Amtsschriften) morajo imeti in kako naj jih vodijo.

3. V ta namen naj se naredi peticija do slavnega ministerstva, do državnega zbora in do slav. deželnega šolskega sveta, in izvoli naj se poseben odbor 7 udov, da peticijo sestavi in dalje pošlje.

Predsednik skupščine prosi navzočnega gospoda dr. Vošnjaka, državnega in deželnega poslanca, naj o tem kaj pregovori, ker je on znano resolucijo v učiteljiščih »v državnem zboru« predlagal. Dr. Vošnjak razvija v svojem govoru najprej zgodovino slovenskega šolstva vstavne dobe v Avstriji od l. 1848,

ko so se namreč Slovenci zavedali kot narod in so zahtevali uže tačas slovenskih srednjih in ljudskih šol. — Priznati se mora, da je slovensko šolstvo od tistega časa kljubu vsem oviram napredovalo. (Napredovalo je ljudsko šolstvo po Slovenskem vzlasti po Kranjskem od l. 1850 — 60, ker sta se cerkev in država vzajemo prepirali. Nove šolske postave l. 1868 so pripoznali zastran narodnih učilnic to, kar je bilo dosihmal uže obče pripoznanega. Ur.) Vsled novih šolskih postav l. 1868 in 1869 se je materijalno stanje učiteljev poboljšalo in skrbelo se je za temeljito izobraženje ljudstva, a preobrat je bil vendar prevelik....

Jednorazrednice so na Kranjskem sploh slovenske, na Štajarskem se vsaj v prvih razredih uči v slovenskem jeziku; na Goriškem je tudi večina slovenskih ljudskih šol, le na Koroškem je stvar čedalje slabše, tam še zginujejo slovensko-nemške šole, in na mesto njih stopajo zgol nemške šole. Ljudske in srednje šole so pa, v ozki zvezi, dokler srednje šole niso slovenske, tudi ljudske šole ne morejo biti. Slovenski državni poslanci pa delajo uže od nekdaj na to, da postanejo tudi srednje šole, posebno pa učiteljišča, slovenska. Govornik je predlagal l. 1874 v državnem zboru resolucijo, da bi ljubljansko učiteljišče postalo slovensko. Istega leta so ustavoverci, ki so imeli večino v državnem zboru, za Rusine zahtevali dve preparandiji z rusinskim učenim jezikom; a dr. Vošnjakovo resolucijo so zavergli; vendar so slovenski državni poslanci ponavljali svoja zahtevanja gledé slovenskih učiteljišč in srednjih šol od leta do leta.

Pa zdaj še le po novih volitvah se kaže slovenskemu šolstvu ugodnejši čas, in resolucija zastran srednjih šol in učiteljišč je bila sprejeta z večino. Govornik govori dalje: Gledé ljudskih šol je tu in tam boljše, a gledé učiteljišč je ostalo vse pri starem; preparandiji v Mariboru in v Ljubljani ste nemški. Na Koperskem izobraževališči so sicer v prvih letih paralelke sè slovenskim, hrvatskim, ter laškim učenim jezikom, v zadnjem letu se vse te paralelke spojé v jedno samo nemško Narodni čut, narodna zavest se je povsod razširila, to je prešinilo tudi ljudskega učitelja. Učitelji so bili po nemških učiteljiščih nemški odgojevani, a ohranili so vendar ljubezen do materinega jezika, vadili se v njem, vidimo namreč, da slovenski učitelji mnogo pišejo in se urijo vsestransko v domačem jeziku; govornik našteva šolske liste, katere vredujejo slovenski učitelji Upamo, da bode se ljubezin do materinega jezika še bolj oživela, ko bodo padle vezi, ki sedaj oklepajo razvitek domaćega šolstva, ko se bode smel slovenski učitelj javno pokazati za to kar je Konečno pa pristavi govornik, ne sodimo prestrogo o teh, ki so v teh borbah narodni stvari herbet obračali; ni vsakemu mogoče biti za nakovalo, po katerem nasprotniki bijejo, ko bodo učitelji spoznali, da jim narodnost ne škoduje, tudi svojega domoljubja ne bodo skrivali. Slovenski učitelji naj bi se zbrali okoli slovenskega društva, podpirajo naj ga pa tudi neučitelji. Iz današnjih resolucij se bode vidilo, da so slovenski učitelji jedne misli s slovenskimi državnimi poslanci. Vstrajnosti je povsod treba, tako tudi v narodnem boji in prizadevanji; v jednem hipu se ne da vse doseči. — Zbor se je zahvalil s živahnimi slavo-klici govorniku. Nasvetovane tri resolucije so bile sprejete enoglasno s tem pristavkom, da ima bodoči, na novo izvoljeni odbor nalog, imenovane peticije sestaviti in odposlati.

Oglasi se učitelj Žirovnik, ter predlaga, slov. učiteljsko društvo naj se izreče zoper tako imenovane pripravljavne tečaje. Uč. Močnik pa misli, da je sedaj spraznjenih in ne umeščenih mnogo učiteljskih služeb, a g. Ž. na to pravi, boljše je manj, pa teh izobraženih učiteljev, kakor njih mnogo, ki nimajo drugom iti, kakor v pripravljavne tečaje

Zoper nasvet g. Ž. se prestopi k točki II. dnev. reda. »Kmetijstvo po ljudskih šolah na Kranjskem«.

(Dalje prih.)

Iz seje c. k. dežel. šl. sveta za Kranjsko dné 25. septembra 1880.

Sočlan c. k. dežel. šl. sveta interpelira, kaj je nad tem, da se nad predsednikom c. k. okrajnega šolskega sveta, kakor se govori zaradi vsolanja nekaterih krajev, verši disciplinarna preiskava. Predsednik odgovarja na to, da o disciplinarni preiskavi zaradi tega ne more biti govorjenja, pa da je odposlan bil vradnik deželne vlade, da preiskuje daljavo vsolanih krajev, zoper kar je bila pritožba, in da se, ako potreba, preuredi meje vsolanega okraja. Sklene se, da se to vradno popravi po novinah in preide se potem na dnevni red.

Nasveti kranjskega deželnega odbora in ravnateljstva c. k. rudnika v Idriji zaradi postave, vsled katere se ima vravnati šolsko obiskovanje na c. k. rudniški šoli v Idriji in po zasebnih šolah, ki imajo pravico javnosti v vojvodstvu Kranjskem, se sprejme in osnova postave se ima višji oblasti predložiti.

Gospodu župniku Francu Riharju v Planini izreka se pismeno priznanje, ker je nesebično in z dobrim vspehom sodeloval pri vravnanji šolskega poslopja v Planini.

Razsoja se o rekuru kranjskega deželnega odbora zoper razsodbo c. k. okrajnega šolskega sveta, kar se tiče nagrade katehetu na štirirazredni ljudski šoli.

Dva gimnazijska učitelja se stalno poterdita v učilništvu ter se jima prizna naslov c. k. profesorja. Ravnatelju in trem profesorjem se priznavajo petletne doklade.

Po nasvetu c. k. okrajnega šolskega sveta se deva ljudski učitelj zaradi bolezni stalno v pokoj.

Ljudskemu učitelju se priznava potem rekurza prva starostna doklada.

Prošnja vdove ljudskega učitelja za privoljenje pokojnine potem milosti, se odda kranjskemu deželnemu odboru v privoljenje.

V porazumljeni s kranjskim deželnim odborom tvori se jednorazredna ljudska šola in začasno se učitelj umešča z letom 1880/81.

Stalno se umešča sestero učiteljev.

Prošnja pomožnega učitelja za napravo učiteljskega izpita se predlaga višji oblasti.

Na podlagi disciplinarne preiskave, izvršene zoper ljudskega učitelja, ukrepa se potrebno.

Pritožba šolskega vodstva zoper razpis učiteljske službe, kakor je ukazal okrajni šolski svet, se zaverne.

Rekurzi o šolskih zamudah, več prošenj za denarno pripomoč in nagrado se je rešilo.

Deželna učiteljska skupščina (3.) za Dolenje-Avstrijsko. (Konec.)

IV. točka dnevnega reda: nasveti. Sprejeti so bili ti-le: 1. Po odpustnicah naj se razred, v katerem je učenec bil poslednji čas, naznanja. 2. Po šolah s poldnevnim šolskim podukom naj se šolsko obiskovanje ne olajšuje dalje. 3. Odstrani naj se zamudno postopanje pri obravnava o šolskih zamudah. 4. Učiteljem naj se v petletne doklade všttevajo tudi tista leta, ko so bili stalni podučitelji. 5. Vsem učiteljem, ki nimajo pravice do prostega stanovanja, naj se priznava pravica do stanarine v denarjih. 6. Petletne doklade naj se povišajo od 50 na 100 gl. 7. Vodje na Irazrednicah naj imajo pravico do opravilne doklade. 8. Učitelji, vojaki, ki so v vojaščini postali nesposobni za učiteljstvo, a še ne morejo dobiti pokojnine, naj se oskrbujejo. 9. Odpustnice naj

imajo višo veljavo, po ukazni poti naj se jim priznavajo gotove pravice v družbinem in državljanskem življenju. 10. Povsod naj se napravijo šolski vertovi, in kjer so gospodarske družbe naj bodo vzorni šolski vertovi. Vsaka občina naj napravi šolske verte po določenem načrtu. 11. Mnogo pisarenje in administrativna opravila naj se učitelju zmanjšajo. Odgovarjaje na stavljene interpelacije je naznanil prvosednik, da se je odsek deželnega šolskega sveta posvetoval ob šolskem in učnem redu, ki je bil v prejšnji konferenci na dnevnem redu, a ni bilo moči poslati izdelka (Elaborata) ministerstvu. — Kako naj se preskrbujejo učitelji, ki so pri vojakih postali nesposobni za svoj poklic, določuje uže postava 3. marcija 1879. Po sklepnem govoru predsednika Vincenta Adama je bila skupščina s trikratnim slavo-klicem presvitlemu cesarju sklenjena. —

Pristavek. Pri I. točki so se učitelji izrekli za osemletno šolsko dolžnost, pri drugi so povdarjali, da naj ima učitelj pravico, odbirati kazni in plačilo, kakor se mu prav vidi; vlada naj učitelja podpira v njegovi službi, kakor podpira druge uradnike, in pri III. točki so se izrekli, kjer kaže, naj se napravijo kmetijske nadaljevalne šole.

Iz odboro ve se je vdovskega učiteljskega društva dné 7. t. m. — Dvoje prošenj za posojilo je bilo pogojno rešenih. Poročila vdovskega društva dodamo še to, da je bilo pretečeno leto podpiranih 7 vdov in 24 sirot, od teh čvetero po očetu in materi, društvo pa ima dosihmal 64 udov.

Slovensko učiteljsko društvo se je konstituiralo. V predsednika je bil zopet voljen nadučitelj France Govekar iz Iga, blagajnik je Ivan Tomšič in tajnik Matej Močnik. V odboru so še: Praprotnik Andri, Stegnar Feliks, Papler Franc, Režek Jurij, Borštnik Janez in Kuhar Blaž.

Pri „**Narodni šoli**“ je predsednik Stegnar, blagajnik in tajnik Močnik. V odboru so še: Borštnik, Govekar, Papler, Franc in Andri Praprotnik, Nikolaj Stanonik in Tomšič. Iz med posameznih sklepov omenimo, da se v bodoče hoče raztegniti učiteljsko zborovanje, da bode mogoče stvar bolje obravnati, posebno kar se tiče »Narodne šole«. Ako moči, se bode med letom tudi enkrat sklical občni zbor, to pa je zavisno od okoliščin in letnega časa.

Prihodnja odborova seja bode **v čertetek 4. novembra** ob navadni uri.

Pripravljavni tečaj za gimnazijo je nehal v Gorici. Odperl se je mesto tega čerterti razred. Zdaj imajo zopet staro vadnico. »Šola«

Koroški deželni zbor je prošnjo učiteljev celovških in belaskih za povišanje učiteljske plače, z ozirom na to, da ljudsko šolstvo deželo itak 300.000 gld. stane, zavergel. Vendar je naročil deželnemu odboru, o ustanovljenji višjih plačilnih razredov ali o dovoljenji stanovanjske doklade v prihodnjem zasedanji poročati, oziroma zakon predlagati.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kranjskem. Na Irazrednici v Velešovem, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje. Prošnje do 18. oktobra t. l.

V šolskem okraji Kočevskem. Na 2razrednici v Stari loki (Alttag), nadučiteljeva služba, l. p. 500 gl., doklade 50 gl. in stanovanje. Prošnje do 20. oktobra t. l.

V šolskem okraji Radovljskem. Na Dobravi pri Kropi, na Irazrednici, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 24. oktobra t. l.

V šolskem okraji Rudolfovem. V Zagracu, na Irazrednici, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 20. oktobra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. V Trnovo pride g. Janez Okorn (npč. Korn). — V Senožeče pride za III. učitelja g. Matija Hiti iz Orehka, v Orehek pa pojde g. Šimen Hiti, do sedaj učitelj na Razdertem. — Iz »L. Schlztg.« na dalje: Spraš. učit. kand. g. g.: France Sešark III., in Jožef Göderer IV. učitelj na deški šoli v Kočevji; France Ivanc in Anton Lapajne na deški šoli v Ribnici. Gdč. Franciška Zupan, zač. učiteljica v Godoviču, isto tako v **Spod.** Logatec in gdč. Arrigler, spraš. učit. kand. v **Zgor.** Logatec. Pomožni učitelji v Logaškem okraji so dalje umeščeni g. g.: France Milavec v Črnem Verhu, Henrik Likar v Godoviču in Ferdinand Strel v Rovtah. — Spraš. učit. kand. gdč. Marija Steiner, začasna učiteljica na Razdertem. — G. Alojzij Sežun, bivši pom. učitelj v Kočevji, na Rob, g. Jakob Marn iz Drage (Suchen) v Preser (stalno), spraš. učit. kand. gdč. Marija Blahna začasno v Staro Loko (Alttag), g. Janez Vresic iz Banjaloke na Drago (zač.); gdč. Ana Kaiser, iz deške na dekleško šolo v Ribnici, g. Anton Berlan, pom. učit., iz Roba v Ambrus. — G. Anton Loker, vodja na 2razredni šoli v Stari Loki, je stopil v pokoj. — G. Jože Dolinar iz Zabnice v Mavčiče (stalno). V Postenji ostane g. J. Kranjc.

Matija Gerber,

bukvar in bukvovez v Ljubljani, poleg zvezdnega drevoreda, priporoča:

Spisje in vse druge prejšnjane šolske knjige, največjo zbirko šolskih in pridnostnih tek, liniranih in nelineiranih. Greinerjeve teke, nemške in slovenske; Pokornijeve teke, nemške in slovenske in Musilove vsakoverstne liniature, isto tako Grubbauerjeve in Pollakove z vsakoverstno liniaturo. Risanske teke, pikčaste in nepikčaste, razne velikosti in cene; škrilaste tablice, pikčaste; elastične tablice, linirane in nelineirane i. t. d.; čertalnike, svinčnike, Hardtmuthove in Fabrove; tinto naslednjih barv: plavo, rudečo, zeleno, rujavo, vijolčasto in zlato, černo; Alizarinovo, splošno iz ježic (Galus u. Aleppo); tinto za kopiranje in barvo za štampanje.

Tintnega kamna (Atrolit, črnega in vijolčastega), jeklena peresa, Kuhnove. Svete podobice, fine in navadne; molitvene knjige v največji izbirk. — Prodaja se kar moč v ceno.

J. Giontini-jeva

bukvarna in prodajalnica raznega šolskega orodja

v Ljubljani, na mestnem tergu šte. 17

se priporoča krajnim šolskim svetovalstvom, šolskim vodstvom in p. n. gg. učiteljem v oskerbovanje raznih šolskih, učnih, znanstvenih in zabavnih knjig, vsega šolskega, pisnega, risalnega in slikarskega orodja po najnižji ceni.

Sl. šole in g. tergovce s šolskimi pripravami pa še posebno opozarjamo na zalogo novih slovenskih pisank, ki jih je na svitlo dal M. Grubbauer v Lincu, fabrikant najcenejših in primerno najboljših pisnih zvezkov.

 Tudi slike presvitlega cesarja in cesarice, cesarjeviča in princesinje Stefanije imamo na prodaj v pozlačenih okvirih in brez okvirov.